

MPO/RUC

Foråret 2022

MODUL 1 - Teoriseminar II

Psykologiske processer i og mellem individ, gruppe, organisation og omgivelser

Netklynge 1.

Systemteori og psykodynamik

Miller og Rice præsenterer det historiske grundlag for den psykodynamiske systemteori. Denne artikel udgør sammen med Visholm 2004 et udgangspunkt for at tilegne sig denne tænkning og dermed forudsætningerne for at kunne forholde sig kritisk. Armstrong og Rustin fører læseren gennem en helt aktuel udviklende diskussion af et paradigme: *Social Defences Against Anxieties*, som har været bærende i Tavistocktraditionens udvikling.

Steen Visholm (2004): "Organisationspsykologi og psykodynamisk systemteori." In: Heinskou & Visholm (eds.): *Psykodynamisk organisationspsykologi*. København: Hans Reitzels Forlag. Pg. 23-48.

Eric J. Miller & Kenneth A. Rice (1967): "Selections from: *Systems of organization*". In.: A. D. Colman & H. Bexton (Eds.): *Group Relations Reader 1*. Washington: A.K. Rice Institute 1975. 43-68

Armstrong, David & Rustin, Michael (2015): "Introduction: revisiting the paradigm." In: Armstrong, David & Rustin, Michael (Eds.): *Social Defences against Anxiety. Explorations in a Paradigm*. London: Karnac. Pg. 1-23 + 333-360.

Netklynge 2.

Udvikling og personlighed

Denne netklynge præsenterer en udvalgt buket af tekster fra forskellige psykoanalytiske tilgange til udviklings- og personlighedspsykologi. Freud præsenterer sin personlighedsmodel med jeg, Id og overjeg. Zeuten & Køppe gennemgår de nyere udviklinger i psykoanalysen (og Køppe bidrager også med et par oversigter i denne forbindelse). Winnicott, hvis psykoanalyse er placeret i den uafhængige gruppe (dvs. hverken medlem af Anna

Freuds eller Melanie Kleins fraktioner), er repræsenteret med en meget spændende artikel om generationsskiftet, som man bør læste før børnene bliver teenagere. Klein og Hinshelwood præsenterer to nøglebegreber i objektrelationsteorien, mens Salzberger-Wittenbergs indledningskapitel til hendes udviklingspsykologi reflekterer over afslutninger og begyndelser.

Sigmund Freud (1932): "Den psykiske personligheds bestanddele." I: *Psykoanalyse. Nye forelæsnings*. Hans Reitzels Forlag 1973. 50-67.

Zeuten, Katrine & Køppe, Simo (2014): "Kapitel 7. Nyere psykoanalytiske teorier." In: Køppe, Simo & Dammeyer, Jesper (Red.): *Personlighedspsykologi*. En grundbog om personlighed og subjektivitet. København: Hans Reitzels Forlag. Side. 181-213.

Winnicott (1971): "Moderne synspunkter på pubertetsudviklingen og dens relevans for den højere uddannelse. I: *Leg og virkelighed*. Hans Reitzels Forlag 1990. 159-172.

Melanie Klein (1959): "Our Adult World and its Roots in Infancy." In.: Melanie Klein (1988): *Envy and Gratitude and Other Works 1946-1963*. London: Virago Press. 247-263.

R.D. Hinshelwood (1991): "10. Depressive position" & "11. Paranoid-schizoid position." In: *A dictionary of Klein'ian thought*. London: Free Association Books 1995. 138-166.

Isca Salzberger-Wittenberg (2013): "Chapter one. Learning from the experience of endings and beginnings." In.: *Experiencing endings and beginnings*. London: Karnac. 1-14.

Netklynge 3

Person og rolle

I denne netklynge mødes den udviklede personlighed med rollen i organisationen. Hirschhorns kapitel fremfører det overraskende synspunkt, at først når man går ind i sin rolle kan man have ordentlig kontakt med de andre i organisationen. Van Langenhove og Harré introducerer teorien om diskursiv positionering, der uden den mindste brug af begrebet projektiv identifikation viser noget om, hvorledes vi får og tager roller/positioner i situationer. Goffman, præsenterer her nogle overvejelser om rollebegrebet og fænomenet rolledistance. Goffman er hele tiden opmærksom på, hvordan vi viser forskellige sider af os selv svarende til den situation vi befinder os i. Freud præsenterer den vigtige artikel om sorg og sorgens arbejde. Bateman & Fonagy viser fra forskellige perspektiver, hvordan personlighed skal forstås i kontekst, og gennemgår samtidig centrale begreber fra mentaliseringsteorien.

Larry Hirschhorn (1988): "Chapter 3. The Psychodynamics of Taking a Role." In: *The Workplace Within. Psychodynamics of Organizational Life*. MIT Press, London 1995. S. 40-56

Luk van Langenhove & Rom Harré (1999): "Introducing Positioning Theory" In: Rom Harré & Luk van Langenhove (Eds.): *Positioning Theory*. Oxford: Blackwell Publ. S. 14-31.

Erving Goffman (2004): "Rolledistance." In: *Erving Goffman. Social samhandling og mikrosociologi. En tekstsamling*. København: Hans Reitzel. S. 194-218.

Freud, Sigmund (1917): *Sorg og melankoli*. I *Metapsykologi 1*, København: Hans Reitzels Forlag 1974. S. 219-238

Anthony Bateman & Peter Fonagy (2016): "Mentalizing the system." In: *Mentalization Based Treatment for Personality Disorders. A Practical Guide*. Oxford University Press.

DESIGNTEMA

Handy, Charles B. (1985): "On the work of organizations – and its design". In: *Understanding organizations*. London: Penguin.

Lunøe, Nikolaj (2015): "Organisationsdesign" In: Näsln, J. & Jern, S. (Red.): *Organisationspsykologi*. Lund: Studentlitteratur. 65-79 & 91-116.

Steen Visholm (2013): "Kapitel 6. Psykodynamisk systemteori og subsystemerne: familie/organisation, tyranni, demokrati, masse, marked og panik" in Visholm, S. (2013): *Forfremmede søskende. Om åben og skjult familiedynamik i organisationer*. København: Hans Reitzels Forlag.

Mintzberg, Henry (1981): "Organization design: fashion or fit." In: *Harvard Business Review, January-February 1981*. Pg. 103-116.

Netklynge 4

Grupper og familier

Bions text fra den uden sammenligning mest citerede bog i tavistocktraditionen fortæller om Bions første erfaringer med grupper. Lading introducerer Foulkes og Jørgensen Bion – de to helt centrale skikkelser psykodynamisk gruppeforståelse. Jørgensen præsenterer Janis' begreb om 'group think', der også demonstrerer, at grupper ikke i sig selv garanterer bedre præstationer. Bonnerup og Hasselager præsenterer et centralt udvalg fra deres nye bog, hvor kærlighed og venskab i arbejdslivet behandles. Visholm præsenterer en psykodynamisk systemteoretisk tilgang til familien.

Wilfred R. Bion (1961): "Studiet af intra-gruppe spændinger - Den terapeutiske gruppes opgave." I: *Erfaringer i grupper*. Hans Reitzels Forlag 1993. 17-30.

Åse Høgsbro Lading (2010): Bions gruppe. In.: Lading & Jørgensen (Red.): *Grupper - om kollektivets bevidste og ubevidste dynamikker*. København: Frydenlund. S. 99-116.

Bent Aage Jørgensen (2010): Foulkes teori om grupper. In.: Lading & Jørgensen (Red.): *Grupper - om kollektivets bevidste og ubevidste dynamikker*. København: Frydenlund. S. 81-97.

Bent Aage Jørgensen (2010): Irving Janis' begreb om gruppetænkning. In.: Lading & Jørgensen (Red.): *Grupper - om kollektivets bevidste og ubevidste dynamikker*. København: Frydenlund. S. 145-159.

Birgitte Bonnerup & Annemette Hasselager (2017): "Kærlighed og parret i organisationen." I: *Kærlighed og ensomhed i arbejdslivet*. København: Hans Reitzels Forlag. 43-94.

Steen Visholm (2001): "Familiens opgaver og udvikling". In.: Pernille Reumert (Red.): *Familiens psykologi – dens udvikling og dynamik*. Gyldendal 2001. 69-115.

Netklynge 5

Storgrupper, masser og intergruppedynamik

Denne netklynge arbejder med store grupper, masser og intergruppefænomener. Freuds helt klassiske tekst om gruppe/massepsykologi åbner. Tom Mains også klassiske artikel vækker genkendelsens glæde hos enhver, der har deltaget i en storgruppe. Visholm præsenterer intergruppepsykologiens hovedpunkter, mens Kahn slutter af med en artikel om tryghed på arbejdspladsen, hvor Winnicott's begreb om 'holding environment' tages i brug.

Freud, Sigmund (1921): Massepsykologi og jeg-analyse. I *Metapsykologi 2*. København: Hans Reitzels Forlag 1976. S. 87-152.

Tom Main (1975): "Some Psychodynamics of Large Groups." In.: Colman & Geller (Eds.): *Group Relations Reader 2*, A.K. Rice Institute Series 1985. 49-69

Steen Visholm (2004): "Intergruppedynamik." In: Heinskou & Visholm (eds.): *Psykodynamisk organisationspsykologi*. Hans Reitzels Forlag 2004. 127-158.

Kahn, W.A. (2001): "Holding Environments at Work." *The Journal of Applied Behavioral Science*, Vol. 37 No. 3, 260-279.

Netklynge 6.

Konflikt og forhandling

Vindeløv åbner temaet med to kapitler om hhv. konflikt forståelse og mægling. Herefter et kapitel fra Fisher og Urys klassiker om forhandling. Vallach viser hvordan man med en psykodynamisk systemteoretisk tilgang, med fordel kan skifte mellem forskelle niveauer i konfliktforståelsen: indre konflikt, parkonflikt, konflikt i og mellem grupper etc. Volkan præsenterer sin storgruppeteori, som er udviklet på

psykodynamisk grundlag gennem arbejde med internationale konflikter.

Vibeke Vindeløv (2004): "Kapitel 2. Konflikter og deres eskalering." og "Kapitel 8. Parternes redegørelse og dialog." I: *Konfliktmægling*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Side 41-65 og 121-143.

Roger Fisher og William Ury (1981): "Kapitel 3. Fokusér på interesser, ikke på standpunkter." I: *Få 'ja' når du forhandler*. København: Borgen 1999, side 58-75.

Wallach, Tracy (2004): "Transforming Conflict: A Group Relations Perspective." In.: *Peace and Conflict Studies. Vol. 11, No 1*.

Vamik Volkan (2004): "Kapitel 1. The Seven Threads of Large-Group Identity." og "Regression: Plunging back Into a World of Fear and Desire." In: *Blind Trust. Large Groups and Their Leaders in times of Crisis and Terror*. Charlottesville, Virginia: Pitchstone Publ. Pg. 23-87

Netklynge 7.

Sociale forsvarsmekanismer

Lucey interesserer sig for sociale forsvarsmekanismer i et globaliseret organisationsliv. Svalgaard viser hvordan angst og konfliktskyhed kan blokere for at bruge indsigter fra den dobbelte opmærksomhed på hhv. opgave og proces. Freud er repræsenteret med tekster om overføring og gentagelsestvang, fænomener der udspiller sig i den sociale interaktion. Bion skriver med udgangspunkt i paralleller mellem mor-barn forholdet og analytiker-analysand relationen om tænknings udvikling og dens blokeringer. Koefoed og Visholm afslutter med en

gennemgang og diskussion af mange forskellige vinkler på 'følelser i organisationer'.

Lucey, Aideen (2015): "Corporate cultures and inner conflicts." In: Armstrong, David & Rustin, Michael (Eds.): *Social Defences against Anxiety. Explorations in a Paradigm*. London: Karnac. Pg. 213-221 (Litteratur: se Armstrong & Rustin Netklynge 1.)

Lotte Svalgaard (2018): "The critical moment of transition: Staying with and acting on newly gained self- and social awareness." In: *Management Learning, Vol. 49(3,)* London: SAGE, 278-294

Sigmund Freud (1914): "Erindren, gentagen og gennearbejden" og (1915a): "Bemærkninger om overføringskærligheden". I: *Afhandlinger om behandlingsteknik*. København: Hans Reitzels Forlag 1992. S. 151-160 og 161-173.

Wilfred R. Bion (1967). A Theory of Thinking. In.: *Second Thoughts*. London: Karnac 1993. S. 110-119.

Peter Koefoed og Steen Visholm (2011): "Følelser i organisationer - psykodynamiske perspektiver." in: Heinskou & Visholm (red.): *Psykodynamisk organisationspsykologi II. På mere arbejde under overfladerne*. København: Hans Reitzels Forlag.

Netklynge 8.

Forskellige læringsteorier

I denne netklynge præsenteres forskellige tekster om læring. Salzberger-Wittenberg er med sine mange psykodynamiske iagttagelser spændende læsning. Visholm gennemgår forskellige ubevidste aspekter af læreprocessen og viser, hvordan projektive identifikationsprocesser gør sig gældende i klasseværelset. Sara Matthews hjælper med at forstå og bære det had, man som underviser kan føle til de studerende. Diamond leverer en psykodynamisk udviklende kritik af organisatorisk læring, der bl.a. udfordrer Senge, Argyris og Schön. Khaleelee lukker seminaret med en artikel om læring og arbejdskonferencer.

Isca Salzberger-Wittenberg (1983): "Learning to understand the nature of relationship." In.: Salzberger-Wittenberg/Williams/Osborne (Eds.): *The Emotional Experience of Learning and Teaching*. London: Karnac 1999. 23-77.

Steen Visholm (2001): "Om læring og psykodynamik" og "Psykodynamiske processer i skolen." 3. draft/kopi. 1-34.

Matthews, Sara (2007): Some notes on hate in Teaching. In: *Psychoanalysis, Culture & Society*. 12, 185-192

Diamond, Michael A. (2012): "Challenges in Organizational Learning and Change. Repetition and the Compulsion to Repeat: Psychodynamic Challenges in Organizational Learning and Change." In: *Administration & Society publ. online*.

Olya Khaleelee (2006): "Learning from experience and the experience of learning in Group Relations Conferences. In: Brunner, L., Nutkevitch, A. & Sher, M. (Eds.): *Group Relations Conferences. Reviewing and Exploring Theory, Design, Role-Taking and Application*. London: Karnac. 17-29.